

Suomen Vakuutusmeklariliitto ry:n eriävä mielipide vakuutusten tarjoamisesta annetun direktiivin kansallista täytäntöönpanoa koskevan luonnoksen ehdotetusta sisällöstä

Suomen Vakuutusmeklariliitto ry (SVAM) jättää eriävän mielipiteen vakuutusten tarjoamista koskevan IDD -direktiivin (2016/97/EU) kansallisen implementoinnin sisällön osalta. SVAM:n näkemyksen mukaan lakiehdotuksen luonnos on osin ristiriidassa implementoitavan direktiivin kanssa eikä nyky muodossaan vielä kaikilta osin noudata direktiivin vaatimuksia. Luonnos on osin myös ristiriidassa muun EU -lainsäädännön kanssa, esimerkiksi koskien sisämarkkinoiden toimivuutta sekä pääomien, palvelujen ja työvoiman vapaata liikkuvuutta.

Direktiivin tarkoituksena on yhtenäistää eurooppalaista vakuutusmarkkinaa ja markkinakäytäntöjä. Direktiivin lähtökohtana on erityisesti kuluttajan asemassa olevien vakuutuksenottajien suoja, vakuutusmarkkinoiden läpinäkyvyys ja eri markkinatoimijoiden eli vakuutusyhtiöiden, vakuutusasiamiesten ja vakuutusmeklareiden tasapuolinen kohtelu markkinoilla (level playing field). Niin kuin hallituksen esityksen luonnoksen yleisperusteluosiossakin todetaan ”Direktiivillä pyritään edistämään sisämarkkinoiden kehittymistä ja palveluiden laatua. Asiakkaat ja erityisesti kuluttaja-asemassa olevat asiakkaat hyötyvät, kun vakuutuksia tarjotaan eri jakelukanavien kautta ja eri tavoin yhteistyössä vakuutusyriyten kanssa toimivien vakuutusedustajien kautta.”

Ehdotettu hallituksen esityksen luonnos ei riittävän selkeästi kaikilta toteuta näitä direktiivin tavoitteita nyky muodossaan itse lakitekstin eikä sitä koskevan perusteluosion osalta. Luonnos sisältää epätarkoituksenmukaisia ja perusteettomia direktiivin kansallisia kiristyksiä, joiden kerrannaisvaikutukset markkinalla tosiasiasa heikentävät merkittävästi vakuutuksenottajan suojaa sekä erityisesti kotimaisten vakuutusmeklareiden ja myös vakuutusyhtiöidenkin toiminta- ja kilpailumahdollisuuksia verrattuna esimerkiksi ulkomaisiin toimijoihin nähden. Direktiivin implementoiminen toistaiseksi ehdotetussa muodossa myös perusteettomasti rajoittaa vakuutuksenottajien valinnanmahdollisuuksia markkinoilla. Lisäksi, ehdotus nyky sisältöisenä estää merkittävästi myös kotimaisten vakuutusmeklariyhtiöiden ja tosiasiasa myös vakuutusyhtiöidenkin laajentumisen kotimarkkinan ulkopuolelle. Toisaalta ehdotus nyky sisältöisenä käytännössä lähtökohtaisesti myös estää ulkomaisten vakuutusyhtiöiden tulon Suomen markkinoille ja terveen hinta- ja ehtokilpailun, mikä ei millään muotoa palvele vakuutuksenottajan intressejä.

Vakuutusmarkkinoiden kansainvälistyminen ja Euroopan Unionin sisämarkkinoilla rajat ylittävä palvelujentarjonta vakuutusmarkkinoilla lisääntyy koko ajan, tulevaisuudessa erityisesti digitaalisten palveluiden kautta, ja uhkana on markkinan siirtyminen Suomen rajojen ulkopuolelle, mikäli kotimaisille toimijoille ei taata tasapuolisia ja yhteneväisiä toimintamahdollisuuksia keskenään ja lisäksi samoja toimintamahdollisuuksia kuin ulkomaisille ja eurooppalaisille kilpailijoille. Mitä enemmän vakuutusyhtiöistä riippumaton vakuutusmeklaritoiminta siirtyy ulkomaille, sitä enemmän vakuutuksia myös jatkossa siirtyy Suomen rajojen ulkopuolelle ulkomaisille vakuutusyhtiöille.

Vakuutusmarkkina koostuu pääosin vahinkovakuutus-, henkivakuutus- ja jälleenvakuutustoiminnasta. Vakuutusmarkkina on Euroopassa perinteisesti ja vakiintuneesti rakentunut niin, että Euroopassa ja muualla Pohjoismaissa vakuutusmarkkinoilla n. yli 50 % vakuutuksista hankitaan vakuutuksenottajaa edustavien vakuutusyhtiöistä riippumattomien vakuutusmeklareiden välityksellä. Euroopassa vakuutusmeklareita on ollut markkinoilla 1600 -luvun lopulta alkaen ja vakuutusmeklareiden asema Euroopassa on vakiintunut erittäin tärkeäksi osaksi vakuutusmarkkinaa ja sen toimivuutta kokonaisuudessaan. Suomen suhteellisen suljetuilla vakuutusmarkkinoilla vakuutusmeklaritoimintaa on harjoitettu vasta 1990 -luvun alusta lähtien ja Suomessa toistaiseksi vain n. 10 % vakuutuksista

hankitaan vakuutusmeklareiden kautta. Loput vakuutuksista hankitaan suoraan vakuutusyhtiöiltä tai niitä edustavilta vakuutusasiamiehiltä, eikä vakuutuksenottajaa edustavan vakuutusmeklarin kautta.

Vakuutusmeklareiden tehtävänä on vakuutuksenottajan edustajana ja vakuutusyhtiöistä riippumattomana toimijana toimia mm. vakuutuksenottajan riskienhallintaan liittyvänä neuvonantajana, huolehtia vakuutuksenottajan vakuutusturvan kattavuudesta sekä kilpailuttaa vakuutuksenottajan vakuutusturva, sen ehdot ja sen hinta tarvittaessa sekä avustaa vakuutuksenottajaa korvausten hakemisessa. Vakuutusten ehtojen ja hinnoittelun monimutkaisuus huomioon ottaen vakuutusmeklarit toimivat tärkeässä vakuutuksenottajan intressit turvaavassa roolissa vakuutusmarkkinoilla ja samalla tasapainottavat vakuutus sopimuksen osapuolten eli vakuutuksenottajan ja vakuutusyhtiön välistä suhdetta vakuutuksenottajan eduksi.

Suomessa vakuutusmeklareiden tärkeimmät asiakasryhmät ovat keskisuuret ja suuret yritykset sekä julkisyhteisöt. Ei ole perusteltua rajoittaa vakuutuksenottajan ja vakuutusmeklarin välistä sopimusvapautta vakuutuksenottajan vahingoksi, niin kuin nyt ehdotetussa lakiluonnoksessa. Yksityishenkilöasiakkaiden ja pienten yritysten osalta Suomessa ei juuri ole vakuutuksenottajaa edustavaa vakuutusmeklarimarkkinaa, vaikka nimenomaan näiden asiakasryhmien suojaaminen vakuutuksenottajina ja avustaminen ostajina vakuutusmarkkinoilla on erittäin tärkeää ja tämä on erityisesti vakuutusten tarjoamista koskevan direktiivin päätavoitteena.

SVAM on huolissaan vakuutusmarkkinan tasapainoisesta ja läpinäkyvästä kehityksestä Suomessa, erityisesti myös vakuutuksenottajan näkökulmasta. Erityisesti SVAM on kiinnittänyt huomiota vakuutuksenottajien suojaan ja valinnanvapauteen, markkinoiden ja markkinakäytäntöjen läpinäkyvyyteen, markkinatoimijoiden tasapuoliseen kohteluun sekä kotimaisten vakuutusmeklareiden ja myös vakuutusyhtiöiden kilpailukykyyn sekä kotimaisilla markkinoilla että Euroopan tasolla.

SVAM esittää eriävän mielipiteensä seuraavista ehdotetuista lainkohdista (44 § ja 46 §).

44 § Vakuutusmeklarin palkkio

Ehdotettu 44 §:n 1 momentti pitää poistaa implementoitavan direktiivin ja muun EU -oikeuden vastaisena.

Pykälässä 44 säädettäisiin vakuutusmeklarin palkkiosta. Palkkiolla tarkoitettaisiin rahallista korvausta tai muuta rahanarvoista etuutta. Vakuutusmeklarin palkkioasiaa tulisi kuitenkin säännellä toimijoiden tasapuolisen kohtelun (level playing field) sekä lainsäädännön selkeyden, johdonmukaisuuden ja yhteneväisyyden vuoksi muiden vakuutusten tarjoajien kanssa samassa pykälässä 28 §.

Ehdotettu 44 §:n 1 momentti myöskään palvele millään tavoin vakuutuksenottajaa. Ehdotettu momentti nykyisältöisenä estäisi vakuutuksenottajan suorittaman vakuutusmeklarin palkkion tilittämisen esimerkiksi vakuutusmaksun yhteydessä ja vakuutusyhtiön kautta, mikä on vakiintunut ja on sekä hallinnollisesti ja kustannuksellisesti erityisesti myös vakuutuksenottajan kannalta hyväksi havaittu yleinen käytäntö Euroopassa ja myös kaikkialla muualla maailmassa. Direktiivin tavoitteena on estää toimijoita sopimasta vakuutusyhtiön eli kolmannen osapuolen kanssa palkkioista vakuutuksenottajan vahingoksi ja tietämättä, joten ehdotettu momentti ei ole perusteltu tältäkin osin direktiivin tavoitteen toteuttamiseksi.

Myös Euroopan Unionin komissio on jo ottanut kantaa Suomen nykyisessä vakuutusedustusta koskevassa laissa (15.7.2005/570) olevan saman sisältöisen vakuutusmeklarin palkkiota koskevan pykälän osalta ja todennut yksiselitteisesti, että se on ristiriidassa muun EU -lainsäädännön kanssa.

Mikäli 44 §:n 1 momenttia ei jostain syystä poistettaisi, ehdotetaan pykälän sanamuodoksi seuraavaa:

”Vakuutusmeklari saa sopia palkkiostaan vain toimeksiantajansa kanssa. (22.3. ja 29.3. artikla)

Vakuutusmeklarin tai sivutoimisen vakuutusmeklarin on annettava asiakkaalle hyvissä ajoin ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä tieto palkkion tai muun vastikkeen luonteesta sekä määrästä tai, jos määrän ilmoittaminen ei ole mahdollista, sen laskemistavasta. (19.1.d ja e, 19.2 ja 21 artikla). Palkkion määrä on sovittava vakuutuksenantajasta riippumattomasti.”

Vakuutusmeklari saisi sopia palkkiostaan vain toimeksiantajansa kanssa. Vakuutusmeklari ei siis saa ottaa vastaan vakuutusyhtiön tarjoamia palkkioita tai muita rahallisia etuja. Palkkion suorittaisi siten taho, jota vakuutusmeklari edustaa ja jonka etujen mukaan vakuutusmeklari on velvollinen toimimaan. Säännös olisi johdonmukainen myös sen kanssa, että vakuutusmeklarilta edellytetään riippumattomuutta vakuutuksenantajista. Palkkion määrä on tällöin myös täysin riippumaton vakuutusyhtiöstä ja sovittu läpinäkyvästi asiakkaan kanssa.

Pykälän muutettu sanamuoto ei kuitenkaan estäisi vakuutuksenottajaa suorittamasta vakuutusmeklarin palkkiota samalla laskulla vakuutusmaksun kanssa niin, että saatuaan suorituksen vakuutuksenottajalta vakuutusyhtiö tilittää vakuutusmeklarin palkkion osuuden vakuutusmeklarille vakuutuksenottajan ja vakuutusmeklarin välisen sopimuksen mukaisesti. Lakiehdotuksen 2 momenttiin voitaisiin lisätä vaatimus siitä, että palkkion määrä on sovittava vakuutuksenantajasta riippumattomasti.

Kun palkkio sovitaan aina vakuutuksenottajan ja vakuutusmeklarin välillä, ei pelkkä sovitun maksun välittäminen voi käytännössä luoda minkäänlaista riippuvuutta vakuutusyhtiön ja vakuutusmeklarin välille. Myös monilla muilla toimialoilla yritykset välittävät maksuja asiakkaidensa puolesta suuntaan ja toiseen eikä se tarkoita, että maksun välittäjän ja maksun saajan välille syntyisi riippuvuussuhdetta. Kun kerran vakuutusyhtiö ei voi vaikuttaa maksun määrään eikä palkkiota myöskään voida sopia käytetystä vakuutusyhtiöstä riippuvaisesti, on vakuutusmeklari näin ollen edelleen täysin vakuutusyhtiöstä riippumaton.

Direktiivi ei myöskään anna mahdollisuutta kieltää maksujen välittämistä. Direktiivin 22 artiklassa annetaan ainoastaan mahdollisuus kieltää tai rajoittaa kolmannen maksamia tai tarjoamia palkkioita tai muita etuja.

Direktiivin yksiselitteisen sanamuodon mukaan ”Jäsenvaltiot voivat kieltää hyväksymästä tai ottamasta vastaan palkkioita, provisioita tai muita rahallisia tai ei-rahallisia etuja, jotka kolmas osapuoli tai kolmannen osapuolen puolesta toimiva henkilö maksaa tai tarjoaa vakuutusten tarjoajalle vakuutustuotteiden tarjoamisen yhteydessä, taikka rajoittaa niiden hyväksymistä tai vastaanottamista.”

Jos vakuutuksenottaja sopii palkkiosta vakuutusmeklarin kanssa ja suorittaa sen vakuutusyhtiön kautta vakuutusmeklarille, kyseessä ei ole kolmannen osapuolen tekemä tai tarjoama maksu.

46 § Varojen erillisyyt

Ehdotettu vakuutusmeklarin asiakasvarojen käsittelyn kieltö momentissa 2 pitää poistaa muun muassa implementoitavan direktiivin vastaisena.

Ehdotetaan pykälän sanamuodoksi seuraavaa koskien asiakasvarojen käsittelyä.

”Vakuutusmeklarin on pidettävä hallussaan olevat, asiakkaalle tai vakuutuksenantajalle kuuluvat, vakuutusmaksuihin tarkoitetut varat erillisellä pankkitilillä erillään omista varoistaan. Vakuutusmeklarin on pidettävä luotettavasti kirjaa asiakasvaroista siten, että

kunkin asiakkaan asiakasvarat ovat riittävästi eriteltyinä muiden asiakkaiden varoista (10.6.2.c artikla). Vakuutusmeklarin on viipymättä toimitettava asiakasvarat vastaanottajalle.”

Ehdotetaan luonnoksessa olevan asiakasvarojen käsittelyä tai välittämistä koskevan kiellon poistamista, jotta säännös olisi myös yhteneväinen asiakasvarojen käsittelyä koskevan muun lainsäädännön kanssa (kuten mm. sijoituspalveluja, kiinteistönvälittäjiä, asianajajia, kauppaedustajia ja myyntimiehiä sekä joukkorahoitusta koskevat lait). Kaikkiin näihin lakeihin sisältyy ainoastaan vaatimus pitää asiakkaan varat erillään omista varoistaan, eikä ole millään tavoin perusteltua säännellä vakuutusmeklareita eri tavoin.

Myöskään direktiivin 10.6.2. artikla ei anna mahdollisuutta kieltää varojen käsittelemistä tai välittämistä, joten ehdotetun 2 momentin säilyttäminen olisi direktiivin vaatimusten vastainen ja sen kanssa ristiriidassa. Alkuperäisessä englanninkielisessä tekstissä on annettu tyhjentävä lista keinovalikoimasta asiakkaan eli vakuutuskesnottajan suojaamiseksi, eikä direktiivi mahdollistaisi näin ollen muita keinoja. Selvennykseksi todettakoon, että suomenkielisessä käännöksessä on tältä osin käännösvirheestä johtuva ristiriita.

Mikäli edellä ehdotettua vaihtoehtoa asiakasvarojen käsittelyn osalta ei jostain syystä hyväksytä, vaihtoehtoisena ja toissijaisena sanamuotona ehdotetaan seuraavaa.

”Vakuutusmeklarin on pidettävä hallussaan olevat, asiakkaalle tai vakuutuskesnottajalle kuuluvat, vakuutusmaksuihin tarkoitetut varat erillisellä pankkitilillä erillään omista varoistaan. Vakuutusmeklarin on pidettävä luotettavasti kirjaa asiakasvaroista siten, että kunkin asiakkaan asiakasvarat ovat riittävästi eriteltyinä muiden asiakkaiden varoista (10.6.2.c artikla). Vakuutusmeklarin on viipymättä toimitettava asiakasvarat vastaanottajalle.

Vakuutusmeklari ei saa vastaanottaa, pitää hallussa taikka välittää asiakkaalle tai tämän vakuutuskesnottajalle kuuluvia varoja, jos asiakas on kuluttaja tai sellainen elinkeinonharjoittaja, joka huomioon ottaen hänen elinkeinotoimintansa laatu ja laajuus sekä olosuhteet muutoin olisi rinnastettavissa kuluttajaan. (10.6.2.c artikla) Vakuutusmeklari voi kuitenkin vastaanottaa, pitää hallussa tai välittää edellä tarkoitettuja varoja, jos tästä on erikseen kirjallisesti sovittu asiakkaan kanssa.”

Mikäli direktiivin vastainen momentti jostain syystä halutaan säilyttää laissa, tulisi asiakkaalla eli vakuutuskesnottajalla olla oikeus halutessaan valita palvelu, johon sisältyy asiakasvarojen käsittely ja niiden välittäminen.

Kunnioitavasti,

Petri Suni

Hallituksen puheenjohtaja

Suomen Vakuutusmeklariliitto ry

Juuso Vierikko

Hallituksen jäsen

Suomen Vakuutusmeklariliitto ry